

Obsah

Předmluva	14
Jak používat tohoto průvodce	16
Překladatelská poznámka	17

SIAM

I. PROSTŘEDÍ SIAMU 21

Území Siamu se vyznačuje značnou různorodostí reliéfu, jemuž dominuje Ústřední planina v povodí řeky Chao Phraya, dešti přinášenými tropickými monzunami a multietnickou skladbu obyvatelstva. I přesto Siam dokázal v průběhu staletí vybudovat centralistický stát, uskutečnil to zejména prostřednictvím prosazování etnické dominance Siamců (čili Thajů), obratnými výpůjčkami, postupnou asimilací a sdružováním se s ostatními etniky do té míry, že být Thajcem je dnes spíše záležitostí vědomí než rasy.

Povrch	22
Ústřední planina	22
Horské oblasti	23
Severovýchodní náhorní planina, někdy nazývaná Khorat	23
Jižní poloostrov	23
Podnebí	25
Flóra a fauna	26
Role Ústřední planiny	27
Obyvatelstvo	28
Hlavní město	28

II. HISTORIE 32

Historie Siamu je zároveň historií států a lidí, kteří předcházeli Thajce na tomto území: jednalo se o obchodní celky jako Fu-nan a Dváravátí, městské státy Malajského poloostrova, Khmery. Thajové se politicky prosadili až na sklonku 13. století, kdy vytvořili první království: Sukhothai, Lan Na, Phayao a později

Lan Sang. Skutečnou identitu siamské civilizace však během čtyř století existence postupně vybudovalo království Ayutthaya, založené v roce 1350, které roku 1767 nepodlehlo Barmáncům.

Siam před Siamci	34
Prehistorie a protohistorie	34
Fu-nan	35
Dváravatí	36
Městské státy Malajského poloostrova	38
Khmerové	41
Siamci vstupují do historie	42
Sukhothai	42
Ayutthaya	45
Siam po roce 1767	47
Základní chronologie	49
Siamští vládci	54

III. POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ORGANIZACE 57

V průběhu staletí byla stále sofistikovanější. Největší změny prodělala v druhé polovině 15. století. Tehdy byla definitivně soustředěna kolem osoby krále stojící na vrcholu společenské hierarchie. Zdroje peněz a zejména lidské síly se, zejména v 18. století, zmenšovaly. Tím je možné částečně vysvětlit i pád Ayutthaji v roce 1767.

Královská moc	58
Společnost	59
Královská rodina	60
Společenské třídy	61
Ministři a úředníci	61
Svobodní lidé (<i>phrai</i>)	62
Kněží (<i>sangha</i>)	63
Bráhmani	64
Otroci	64
Cizinci	65
Správa království	66
Ústřední správa	66
Provinční správa	68
Právo a spravedlnost	70
Právní principy	70
Postihy a tresty	71

Finance	73
Příjmy a výdaje	73
Armáda	75
Válka	76
Organizace a výzbroj	79
Strategie	79
Diplomacie

IV. HOSPODÁŘSKÝ ŽIVOT 82

Thaj, to byl především rolník, jehož chování ovlivňoval způsob, jakým se snažil vyprodukovat dostatečné množství rýže pro přežití. Řemeslník se omezoval hlavně na rodinné prostředí. Obchod probíhal jen omezeně mimo hranice místních trhů fungujících na bázi směny zboží a jen málo na bázi peněžní směny.

Zemědělství	82
Různé způsoby pěstování rýže	83
Způsob bydlení	85
Ostatní pěstované plodiny	85
Chov zvířat	87
Přírodní zdroje	87
Řemesla	89
Obchod	94
Míry	96
Délky	97
Plošné míry	97
Míry objemu	98
Váhy	98
Peníze	98

SIAMCI

V. ČAS 103

Oficiální měření času bylo v Siamu velice sofistikované. Ovšem prostý člověk žil podle rytmu přírody.

Kalendář	103
Éry	104
Cykly	105
Roky a měsíce	105
Dny	106

Hodiny	106
Nový rok	106
Astronomie a astrologie	107
Měření času	108
Siamcův den	108

VI. NÁBOŽENSTVÍ 111

Siam se od období Sukhothaje přiklonil k buddhismu théravády. Existoval zde početný buddhistický klérus a mnoho chrámů. V předcházejícím období zde byly praktikovány všechny možné náboženské formy pocházející z Indie a rovněž primitivní animismus, který v Siamu zanechal množství stop.

Théravádský buddhismus Thajů	113
Příchod a rozvoj	113
Mnišská obec (<i>sangha</i>)	116
Každodenní život mnichů	118
Kláštery	120
Lidové náboženství	123
Bráhmanismus	125
Svátky náboženského rázu	126

VII. LITERATURA 129

To, co dnes tvoří siamskou literaturu, je pouze malou částí její produkce v průběhu staletí. Mnoho z textů neznáme, protože nebyly nikdy písemně zaznamenány a protože materiály, na které byly zapsány, byly příliš nestálé a zmizely.

Thajský jazyk	129
Literární díla	132
Nápisy a letopisy	132
Náboženské texty	134
Romány	138
Poezie	139
Materiál, na nějž se psalo	141

VIII. UMĚNÍ 143

Umění Siamu je rovněž uměním různých civilizací, které na jeho půdě předcházely Thajům. Vlastní siamské umění, které se rozvinulo ve 13. až 14. století, z nich převzalo mnohé před tím, než v pozdější době dosáhlo vlastního výrazu.

Architektura	146
Sochařství	153
Malířství	160
Umělecká řemesla	163
Laky	163
Inkrustace perletí	164
Hudba a tanec	165

IX. VOLNÝ ČAS 168

Relativní snadnost života v zemi s teplým klimatem, kde se dalo žít z mála, vyvolávala u Siamců zálibu v zábavách, jimž se věnovali nejrůznějšími způsoby. Velká část jich byla nicméně vyhrazena pro zvláštní příležitosti.

Běžné lidové zábavy	168
<i>Zábavy se zvířaty – Pouštění draků – Mužské zápasy – Závody balonů – Hazardní hry – Hry využívající obratnosti</i>	
Královské kratochvíle	170
<i>Lov – Zvířecí zápasy– Oficiální recepce – Kejklíři</i>	
Divadlo	172
<i>Khón – Rabam – Nang – Lakhón – Sépha – Nijáj</i>	
Cestování	179
<i>Cesty – Dopravní prostředky – Říční doprava – Námořní doprava</i>	
Letní sídla	184

X. SOUKROMÝ ŽIVOT 185

Obyčejný Siamec sídlil na venkově v domě postaveném na stíněném místě. Žil uprostřed nepříliš početné rodiny, obyčejně vnitřně semknuté, v níž hrála významnou roli žena. Děti se učily především od svých rodičů. Mimo období válek a přírodních katastrof se životní očekávání Siamců příliš nelišila od očekávání lidí v soudobé Evropě.

Siamská jména	186
Obydlí	186
Lidová obydlí	187
Vznešené domy a pláce	189
Rodina, žena, dítě	191
Svatba	191
Porodnost	192

Smrt a pohřební obřady	192
Otcovská autorita a role žen	193
Rozvod	194
Následnictví a dědictví	194
Sexualita	195
Strava	196
Zdraví a lékařství	196
Výchova a škola	198
Oblečení a ozdoby	200
Životopisné medailony	204
<i>Alaunbhuya – Bhuyinnaun – Borommakot – Borommatacha II. – Borommatrailokanat – Čandrabhānu – Constance Phaulkon – Džajavarman VII. – Džajavíravarman – Fa Ngum – Chakkraphat – Kaundinja – Koas Pan – Mangrai – Naresuan – Phetracha – Phra Narai – Prasat Thong – Rama I. – Rama II. – Rama III. – Rama IV. Mongkut – Rama V. Chualalongkorn – Rama Khamhaeng – Rama Thibodi I. – Song Tham – Taksin – Tiloc</i>	
Orientační bibliografie	221
<i>Cizojazyčná – Dějiny a civilizace – Instituce – Náboženství – Literatura – Umění – Divadlo – Výběr z literatury v češtině vztahující se k Thajsku – Česko-thajské vztahy</i>	
Rejstřík	227

MAPY

Současný Siam – Thajsko	20
Zemská šíje Kra	24

ILUSTRACE

Ayutthaya v 17. století	29
Syamci – žoldníci na basreliéfech v jižní galerii západního křídla v chrámu Angkor Vat (polovina 12. století)	33
Siamský pluh	83
Ovocné stromy v Siamu	86
Sladké brambory (batáty) a ananas	87
Typický talíř sukhotajské výroby; průměr 25 cm (14.–15. století)	91
Siamská platidla: <i>tikal</i> a <i>kauri</i>	99
<i>Koban</i> – japonské platidlo ze zlata (17. století)	100
Šatník siamského mnicha	119
<i>Ubosot</i> : celkový vzhled, průřez a půdorysné schéma	121
Buddhistický klášter	122
Nákres votivní <i>stúpy</i>	123
Půdorysný nákres Watu Keo v Chaiye (konec 8. – začátek 9. století)	147
Půdorysný nákres Watu Phra Barommathat v Chaiye (konec 8. – začátek 9. století)	147
Velká <i>stúpa</i> Watu Phra Barommathat v Nakhon Si Thammaratu (12.-13. století)	148
Architektura Dváravatí: Půdorysný nákres a boční pohled (rekonstrukce) Watu Phra Paton v Nakhon Pathomu (7.-8. století)	149
Khmerská architektura v Siamu: Půdorysný nákres a boční pohled na chrámový komplex Prasat Phimai (konec 11. – začátek 12. století)	150
<i>Stúpa</i> v sukhotajském stylu, Čedí Sung (Sukhotai), zač. 15. století	151
Půdorysný a boční nákres <i>stúpy</i> z Watu Phra Si Sanphet v Ayutthaje (2. polovina 15. století)	152
<i>Móndop</i> v sukhotajském stylu, Wat Si Chum v Sukhotaji (2. polovina 14. století)	152
Višnu z Chaiyi, kámen, výška 67 cm, okolo 400 n. l. (Národní muzeum v Bangkoku)	153

Avalókitéšvara z Chaiyi, bronz, výška 63 cm, konec 8. – začátek 9. století (Národní muzeum v Bangkoku)	154
Hlava Buddhy v dváravatském stylu (Ayutthaya), kámen, 7.–8. století (Národní muzeum v Bangkoku)	154
Višnu z Takua Pa, kámen, výška 202 cm, 7.–8. století (Národní muzeum v Bangkoku)	154
Buddha „sedící po evropsku“ v dváravatském stylu (Ayutthaya), kámen, výška 370 cm, 7. – 8. století (Národní muzeum v Bangkoku)	155
Stojící Buddha v dváravatském stylu (Lopburi), kámen, 7.–8. století (Wat Benchamabopit, Bangkok)	155
Kolo zákona v dváravatském stylu (Nakhon Pathom), kámen, výška 72 cm, 7.–8. století (Národní muzeum v Bangkoku)	156
Sedící Buddha s ozdobami v ayutthajském stylu, bronz, 17.–18. století	156
Sedící Buddha pod <i>nágou</i> v khmerském stylu, bronz, výška 38 cm, 11.–12. století (soukromá sbírka, Bangkok)	156
Sedící Buddha v uthongském stylu (Sanburi), bronz, výška 49 cm, 13.– 4. století (Národní muzeum v Bangkoku)	157
Maitréja z Prakhon Chaje, bronz, výška 96,5 cm, 7.–8. století (Asia Society, New York)	157
Sedící Buddha v Chiangsaenském stylu, bronz, výška 70 cm, konec 13. – začátek 14. století (Wat Phra That Haripunchai, Lamphun)	157
Kráčející Buddha v Sukhotajském stylu (Sukhotai), bronz, výška 220 cm, 14. století (Wat Benchamabopit)	158
Stojící Buddha oděný v ayutthajském stylu (Ayutthaya), bronz, výška 78 cm, 16. století (Národní muzeum v Bangkoku)	158
Sedící Buddha v Sukhotajském stylu (Sukhotai), bronz, výška 102 cm, 14. – začátek 15. století (Národní muzeum v Bangkoku)	159
Stojící Buddha oděný v bangkockém stylu (Bangkok), dřevo, výška 119 cm, začátek 19. století (Národní muzeum v Bangkoku)	159

Nástěnná malba ilustrující <i>Vessantara džátaku</i> (shledání prince Vessantary s rodinou) ve Watu Suwannaram v Thonburi (2. čtvrtina 19. století)	161
Kompozice nástěnné malby znázorňující epizody z Buddhova života, konec 18. století, kaple Buddhaisawan (Národní muzeum v Bangkoku)	162
Detail laku „zlatá v černé“ na skříní určené pro rukopisy, 18. století (Národní muzeum v Bangkoku).	164
Bicí hudební nástroje	166
Postava ze stínového divadla (opičák Hanumán), z doby vlády Ramy II. (1809–1824), (Národní muzeum v Bangkoku)	176
Palankýn pro jízdu na slonech (tzv. <i>howdah</i>). Detail z nástěnné malby ve Watu Suwannaram (Thonburi), 2. čtvrtina 19. století	181
Slavnostní lodice.	182
Pádlai	183
Lidové obydlí	188
Siamský mandarín ve všedním oblečení.	200
Siamská žena s dítětem.	201
Siamští mandaríni ve slavnostním oblečení (dva Phra Naraiovi vyslanci ve Versailles v roce 1686)	202